

MAAPROFIILI

BOSNIA JA HERTSEGOVINA

Bosnia ja Hertsegovina (BiH) jätti vuonna 2016 Euroopan unionille jäsenhakemuksensa ja on sittemmin edennyt jois-sain määrin liittymisprosessissa. Maan sisäpoliittinen tilanne, erityisesti Bosnian sodan synnyttämä monimutkainen hallin-torakenne, on kuitenkin luonut esteitä liittymisneuvotteluille. Vuonna 2021 kärjistynyt kriisi Serbitasavallan ja valtionjoh-don välillä hellitti kuitenkin vuoden 2022 joulukuussa, jolloin Eurooppa-neuvosto päätti viimein myöntää Bosnia ja Hert-segovinalle ehdokasmaan aseman.¹ Euroopan unioni on kehottanut uutta ehdokasmaata etenemään kiireellisesti tiel-lään kohti EU-jäsenyyttä ja panemaan täytäntöön keskeiset uudistukset ja sitoumukset, jotta liittymisneuvottelut voidaan aloittaa.²

Bosnia ja Hertsegovinan alueella ovat läpi historian risten-neet eri kulttuurit, uskonnot ja suurvaltainenssit. Valtion sijainti Länsi-Balkanilla on tehnyt siitä kohtaamispaikan idän ja län-nen välillä tuoden mukanaan niin vaurautta kuin konflikteja. Rikas historiallinen perintö on luonut alueesta monietnisen ja moniuskonnollisen mosaikin, jossa Bosnia ja Hertsegovinan kansa, pääosin ortodoksiset serbit, katoliset kroaattit ja isla-minuskoiset bosniakit, ovat eläneet vuosisatojen ajan rinnak-kain ja ristipaineisiin sopeutuen.

1900-luvun aikana suurvaltojen hajoamissodat ja nationa-listiset liikkeet kärjistikivät etniset jännitteet paikoitellen verisiksi konflikteiksi, joista viimeisimpänä ja traagisimpana muiste-taan Bosnian sota. Yhdysvaltojen vuonna 1995 välittämä Daytonin rauhansopimus lopetti sodan ja loi nykymuotoisen Bosnian ja Hertsegovinan valtiorakenteen ja perustuslain.

Daytonin sopimus jakoi maan kahteen poliittiseen entiteettiin, pääasiassa bosniakkien ja kroaattien asuttamaan Bosnian ja Hertsegovinan federaatioon ja serbienemmistöiseen Serbita-savalltaan, joita johtavat yhdessä kutakin kansallisuutta edus-tavat kolme presidenttiä. Vaikka sopimus lopettikin väkival-taisuudet, se myös vakiinnutti maan etnisen moninaisuuden alueellisiksi jakolinjoiksi.

Sopimuksen täytäntöönpanoa valvoo maassa kansainväli-sen yhteisön korkea edustaja, joka voi käyttää maassa mää-räysvaltaa monimutkaisen ja poikkeuksellisen suuren hallin-tojärjestelmän yli. Demokraattiseen järjestelmään on lisäksi

1 Eurooppa-neuvosto. 2022. "Eurooppa-neuvoston kokous (15. Joulukuuta 2022) - Päätelmät." EUCO 34/22.

2 Eurooppa-neuvosto. 2023. "Bosnia ja Hertsegovina." 20.7.2023.

luotu monia sisäisiä lukkoja ja kansallisuuksien välisiä yksi-mielisyysvaatimuksia, jotka ovat vaikeuttaneet uudistusten läpivientä.

Edellinen korkea edustaja Valentin Inzko totesi YK:n turvalli-suusneuvostolle vuonna 2021, että sopimuksen jälkeen syn-tynyt jakautuminen on käytännössä muuttunut jäätyneeksi konfliktiksi, joissa nationalistiset poliitikot edelleen ajavat so-danaikaisia tavoitteitaan.³ Voimakkaimmin tämä on näkynyt Serbitasavallassa, jossa presidentti Milorad Dodik on kiel-täytynyt tunnustamasta Srebrenican kansanmurhaa ja toistu-vasti uhannut irrottaa Serbitasavallan liittovaltiosta.

Sisäpolitiikan tekemisestä sodan uhka ja etnonationalistinen politiikka edellä on kuitenkin tullut normi molemmilla puolil-la Bosnia-Hertsegovinan yhä selkeämmäksi käynnyttä jakoa, jota ulkomaiset tukijavaltiot ovat entisestään edesauttaneet.⁴ ⁵ Poliitikoistaan huolimatta useimmat ihmiset ovat historiansa saatossa oppineet elämään arjessaan limittäin ja rinnakkain – eivät ehkä yhdessä, mutta eivät myöskään avoimessa kon-fliktissa.

1992 ITSENÄISYYS

2016 EU-JÄSENHAKEMUS

2022 EHDOKASMAAKSI

2023 KOMISSION SUOSITUS
JÄSENYYSNEUVOTTELUISTA

3 YK:n turvallisuusneuvosto. 2021. "Bosnia and Herzegovina Remains in Effect 'a Frozen Conflict' as Political Leaders Push Nationalist Agendas, High Representative Tells Security Council." UN Press, 4.5.2021.

4 Neven Anđelić. 2023. "Nations in Transit 2023: Bosnia and Herzegovina." Freedom House.

5 Taina Tervonen. 2022. "Bosnian uusi hajoamissota on aina lähellä." *Ulkopolitiikka*, 2022(1).

EU-JÄSENYYS: PIDÄKKEET JA LUPAUKSET

KAHDENVÄLISET KIISTAT

Jännitteet Serbian kanssa, kilpistyneen etenkin kysymykseen Srebrenican kansanmurhan tunnustamisesta. Lisäksi molemmat valtiot vastustavat kansalaistensa luovuttamista oikeudenkäynteihin Bosnian sodan aikaisista sotarikoksista.

ETNISESTI JAETTU VALTIO

Bosniakki-, kroaatti- ja serbipuolueiden väliset erimielisyydet ja sodan ratkaisemattomat traumat ovat johtaneet poliittiseen umpisolmuun monimutkaisessa valtioliitossa, jonka toiminta perustuu kansallisuuksien väliseen yksimielisyyteen.

ULKOPOLIITTINEN RISTIVETO

Haasteita tuo erityisesti Serbitasavallan ulkopoliittinen suuntautuminen kohti Serbiaa – ja Venäjää, jolle asetettavat sanktiot entiteetin presidentti Milorad Dodik on määrätietoisesti estänyt veto-oikeudellaan.

TALOUSKASVU

Pääsy EU:n sisämarkkinoille voi avata tien vauraampaan tulevaisuuteen. Taloudellinen integraatio ja vapaa työvoiman liikkuvuus voivat tuoda mukanaan omat ongelmansa, mutta ne saattavat samalla olla ratkaisu maan korkealle työttömyydelle.

KONFLIKTINRATKAISUMEKANISMIT

EU:lla on pitkä historia diplomatiassa ja konfliktinratkaisussa. Se voi tarjota sovittelu-, dialogi- ja neuvottelualustoja Bosnia ja Hertsegovinan sisäisten ja ulkoisten kiistojen ratkaisemiseen.

KANSALAISSYHTEISKUNTA

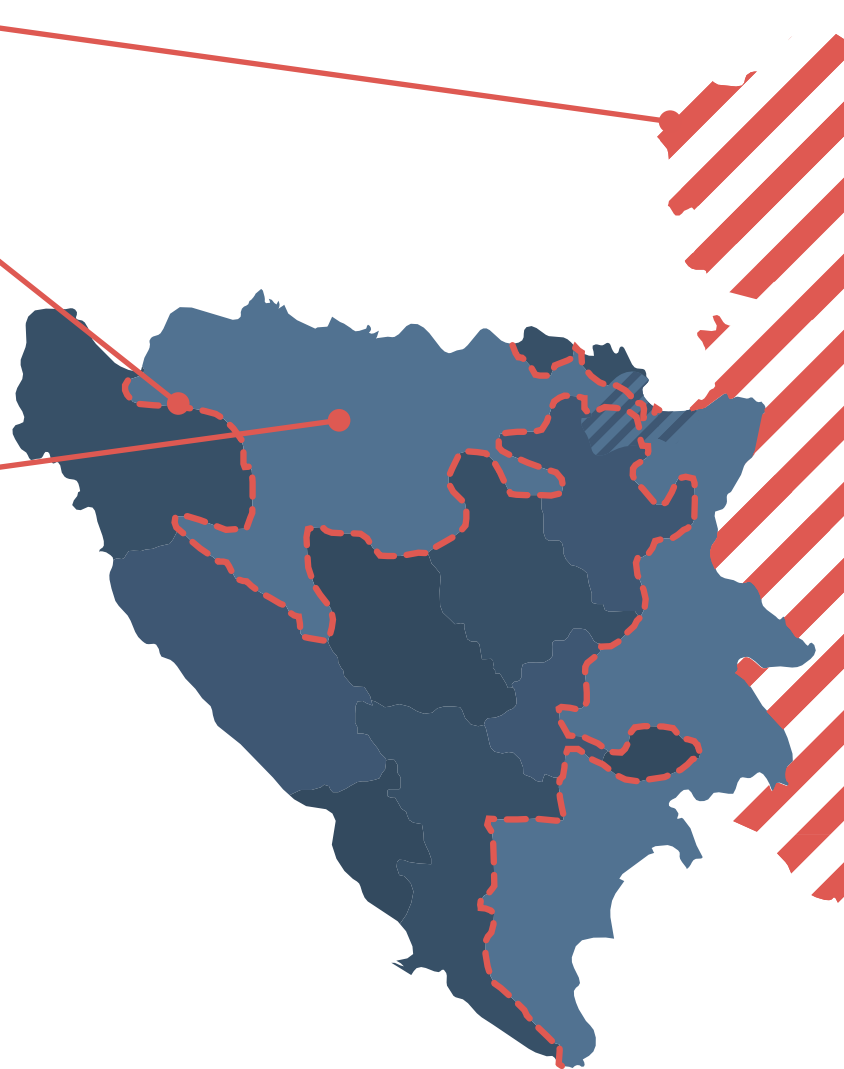
EU voi vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa vahvistaen samalla poliittista osallisuutta ja politiikan uusiutumista.

VAHVAT NAAPURISITEET

EU-jäsenenä Bosnia ja Hertsegovina voisi hyötyä jäsenyyden mukanaan tuomista vapauksista ja rajat ylittävistä yhteistyöstä. Yhteiset alueelliset hankkeet ja dialogit tiivistävät suhteita naapurimaiden kanssa.

Tuettu
Eurooppa-tiedottamisen
valtionavusta

SaferGlobe on riippumaton ajatushautomo, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lue lisää: www.saferglobe.fi

Infopaperi on osa SaferGloben hanketta Ulkoisesta sisäiseksi: "EU:n laajeneminen konfliktien keskellä". Ulkoministeriön Eurooppatiedotus on myöntänyt hankkeelle valtionavustusta kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedottamiseen vuodelle 2023

Infopaperin koontanut: Samuel Tammekann
Painettu 11/2023